

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ Закон України "Про вищу освіту"

Закон України "Про вищу освіту"	Пропозиції "Разом проти корупції" та експертів
ЗАКОН УКРАЇНИ "Про вищу освіту"	
Стаття 44. Умови прийому на навчання для здобуття вищої освіти 1. Прийом на навчання до закладів вищої освіти здійснюється на конкурсній основі відповідно до Умов прийому на навчання для здобуття вищої освіти, затверджених центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки. Умови конкурсу повинні забезпечувати дотримання прав особи у сфері освіти. 2. Умови прийому на навчання для здобуття вищої освіти оприлюднюються на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки не пізніше 15 жовтня року, що передує року вступу до закладу вищої освіти. 3. Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі. Брати участь у конкурсі в межах установлених квот прийому до закладів вищої освіти (наукових установ) України мають право діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, особи з їх числа, за результатами вступних іспитів з конкурсних предметів у закладі вищої освіти в межах установлених квот прийому до закладів вищої освіти (наукових установ) України мають право особи (за їхнім вибором), які мають захворювання, що можуть бути перешкодою для проходження зовнішнього незалежного оцінювання, особи, яких законом визнано учасниками бойових дій та які захищали незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України, брали участь в антитерористичній операції (операції об'єднаних сил), забезпеченні її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, а також військовослужбовці військової служби за контрактом - при вступі до військових закладів вищої освіти та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти. Для осіб, місцем проживання яких є тимчасово окупована територія окремих	Стаття 44. Умови прийому на навчання для здобуття вищої освіти 1. Прийом на навчання до закладів вищої освіти здійснюється на конкурсній основі відповідно до Умов прийому на навчання для здобуття вищої освіти, затверджених центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки. Умови конкурсу повинні забезпечувати дотримання прав особи у сфері освіти. 2. Умови прийому на навчання для здобуття вищої освіти оприлюднюються на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки не пізніше 15 жовтня року, що передує року вступу до закладу вищої освіти. 3. Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі. Брати участь у конкурсі в межах установлених квот прийому до закладів вищої освіти (наукових установ) України мають право діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, особи з їх числа, за результатами вступних іспитів з конкурсних предметів у закладі вищої освіти в межах установлених квот прийому до закладів вищої освіти (наукових установ) України мають право особи (за їхнім вибором), які мають захворювання, що можуть бути перешкодою для проходження зовнішнього незалежного оцінювання, особи, яких законом визнано учасниками бойових дій та які захищали незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України, брали участь в антитерористичній операції (операції об'єднаних сил), забезпеченні її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, а також військовослужбовці військової служби за контрактом - при вступі до військових закладів вищої освіти та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти. Для осіб, місцем проживання яких є тимчасово окупована територія окремих

районів Донецької та Луганської областей, територія населених пунктів на лінії зіткнення, тимчасово окупована територія АРК та міста Севастополя, які отримали документ про повну загальну середню освіту, прийом на навчання до закладів вищої освіти здійснюється у межах установлених квот прийому до закладів вищої освіти України.

Право на першочергове зарахування для здобуття вищої освіти за медичними, мистецькими та педагогічними спеціальностями на конкурсній основі в межах установлених квот мають особи, які уклали угоду про відпрацювання не менше трьох років у сільській місцевості або селищах міського типу, при їх зарахуванні на місця, що фінансуються за державним (регіональним) замовленням.

Михайло Серебряков, ГО "Разом проти корупції":

Закон України "Про вищу освіту" (ст. 44) дозволяє залучення абітурієнтів шляхом максимального зниження вимог та привілейованого вступу на дефіцитні спеціальності в обмін на підписання ними угод про наступну роботу в цих місцевостях.

Насправді, вступ абітурієнтів ніяк не вирішує проблему дефіциту кадрів на даний момент: невідомо, чи існуватиме такий дефіцит через 5-7 років, коли студенти закінчать навчання; немає ніякого способу реально примусити виконати угоду. Це робить можливими різні способи ухилення від відпрацювання в селах: одруження, народження дітей, служба в армії чи правоохоронних органах, аспірантура, еміграція, довідка про стан здоров'я, яку дуже легко купити, і після їх електронізації проблема залишиться. Тим більше, що запити на майбутні кадри місцеві адміністрації можуть видавати просто для дітей знайомих чи через корупційну процедуру, без жодного наміру реально примушувати виконувати таку угоду.

Сільські місцевості бувають різні – в одних є дефіцит певних кадрів (вчителів чи лікарів), в інших працевлаштування лише за хабарі, хоча і в тих місцевостях видають направлення на навчання ("царські села").

До того ж, нема ніякої гарантії, що прийнятий на навчання студент те навчання закінчить.

Де-факто цей соціальний експеримент порушив принцип меритократії при вступі до ЗВО та не дав позитивного результату.

В умовах особливого періоду брати участь у конкурсі за результатами вступних іспитів з конкурсних предметів при вступі на навчання на освітні програми в галузі воєнних наук, національної безпеки, безпеки державного кордону до військових закладів вищої освіти та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти також мають право:

- 1) громадяни України, звільнені зі строкової служби, – протягом року після звільнення;
- 2) студенти закладів вищої освіти, які виявили бажання вступити на навчання та в

районів Донецької та Луганської областей, територія населених пунктів на лінії зіткнення, тимчасово окупована територія АРК та міста Севастополя, які отримали документ про повну загальну середню освіту, прийом на навчання до закладів вищої освіти здійснюється у межах установлених квот прийому до закладів вищої освіти України.

Виключено

В умовах особливого періоду брати участь у конкурсі за результатами вступних іспитів з конкурсних предметів при вступі на навчання на освітні програми в галузі воєнних наук, національної безпеки, безпеки державного кордону до військових закладів вищої освіти та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти також мають право:

- 1) громадяни України, звільнені зі строкової служби, – протягом року після звільнення;
- 2) студенти закладів вищої освіти, які виявили бажання вступити на навчання та в

подальшому проходити службу за контрактом на посадах офіцерського складу;

3) вступники з числа випускників військових (військово-морських) ліцеїв та ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою, які закінчили навчання в рік вступу;

4) військовослужбовці військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період.

4. Прийом на навчання для здобуття ступеня молодшого бакалавра чи бакалавра (магістра медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямувань) здійснюється на основі повної загальної середньої освіти за результатами зовнішнього незалежного оцінювання знань і вмінь вступників та рівня їхніх творчих та/або фізичних здібностей з урахуванням:

1) середнього бала документа про повну загальну середню освіту;

Михайло Серебряков, ГО "Разом проти корупції":

За даними Моніторингу виконання рекомендацій ОЕСР, з 2010 р. при вступі до ЗВО почав враховуватися середній бал атестата (на сьогодні – питома вага не більше 10 % конкурсного балу). Відтоді щороку в країні зростає частка випускників, що мають високі бали атестата (зараз – свідоцтво), одержують золоту/срібну медаль: у 2009 р. в Україні було 4,5 % медалістів, у 2010 р. 6,2 %, у 2014 р. 8 %. Через це в школах часто практикується неналежне визнання досягнень учнів у формі завищення оцінок: оцінювання на рівні шкіл демонструє набагато більшу кількість високих оцінок, ніж ЗНО.

Як аргумент для врахування середнього бала атестата позиціонується те, що школярі взагалі не вчать ніяких інших предметів, крім конкретно потрібних для ЗНО, навіть очевидно необхідних для майбутнього навчання в ЗВО. Таке, дійсно, трапляється, проте врахування середнього бала теж не усуває проблему – де-факто це має наслідком пресинг на вчителів "малювати" оцінки за гроші чи просто тиск батьків дітей або керівництва. По суті, на останньому класі все одно готуються до ЗНО, а по решті предметів високі оцінки ставляться "просто так".

Тиску малювати оцінки у вчителів достатньо і без врахування середнього бала атестата – дирекції потрібні красиві показники успішності, а батькам – задоволення своїх амбіцій у вигляді формальної "талановитості" їхніх дітей.

Крім штампування завищених оцінок, в Україні також є серйозна проблема необ'єктивного заниження оцінок – конфлікт дитини чи батьків з вчителем, коли вчитель просто не любить хлопчиків/дівчаток/іншу загальну категорію, вчитель предмету А не любить "зірок" предмету Б, учень відмовився "писати" МАН чи йти на олімпіаду/конкурс, учень "сильно розумний" і знає предмет краще за вчителя, псевдовідмінників вже достатньо і для справжнього відмінника оцінок вже не вистачає. Проблема купівлі оцінок посилюється проблемою необ'єктивного оцінювання.

До того ж, вимоги шкіл є дуже різними, і трієчник фізматшколи, як правило, є в рази кращим учнем за супервідмінника слабкої школи. А доброчесні школи, в

подальшому проходити службу за контрактом на посадах офіцерського складу;

3) вступники з числа випускників військових (військово-морських) ліцеїв та ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою, які закінчили навчання в рік вступу;

4) військовослужбовці військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період.

4. Прийом на навчання для здобуття ступеня молодшого бакалавра чи бакалавра (магістра медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямувань) здійснюється на основі повної загальної середньої освіти за результатами зовнішнього незалежного оцінювання знань і вмінь вступників та рівня їхніх творчих та/або фізичних здібностей з урахуванням:

Виключено

яких педагогічний колектив вимогливий до учнів та оцінює їх чесно, програють школам, в яких практикують "лайт"-вимоги, продаж оцінок та необ'єктивне оцінювання. В таких умовах середній бал атестата не відображає просто нічого.

Дані статистично-аналітичного звіту УЦОЯО "Порівняння результатів вимірювання навчальних досягнень, отриманих шляхом стандартизованого рейтингового та суб'єктивного критеріального оцінювань, випускників навчальних закладів 2014 року, нагороджених золотою (срібною) медаллю:

1. Кількість випускників 2014 року, нагороджених золотою (срібною) медаллю, становить 8 % від загальної кількості випускників (найбільше їх у Тернопільській області (13,95%), найменше – у Київській області (3,46%). Необхідно зауважити, що в 2009 році цей показник становив близько 4,5% по країні, у 2010 році він стрибнув до 6,2% (з початком врахування середнього бала атестата під час вступу) і продовжує щороку зростати.

2. У зовнішньому незалежному оцінюванні 2014 року не брали участі 8,54% випускників, нагороджених медалями. Серед регіонів найбільше значення цей показник має в м. Києві та Закарпатській, Львівській, Тернопільській й Чернівецькій областях.

3. Середній бал за шкалою 100–200 балів, отриманих випускниками, нагородженими золотою (срібною) медаллю, за підсумком проходження ЗНО з усіх предметів становить 174,2 бала.

4. Показник середнього бала сертифіката ЗНО медалістів, що мешкають у місті (177,0), вищий на 7,6 бала, ніж у медалістів, які мешкають в сільській місцевості (169,4).

5. Лише 49,6% випускників 2014 року, нагороджених золотою (срібною) медаллю, мають середній бал сертифіката від 175 до 200.

6. За відсотком медалістів, які мають середній бал сертифіката від 175 і більше балів, найвище значення спостерігається в м. Києві (71,0%) та Львівській області (66,5%), натомість найнижче – у медалістів Чернівецької (29,2%), Житомирської (39,2%), та Кіровоградської (39,9%) областей. Таким чином, незважаючи на наявність єдиних критеріїв оцінювання навчальних досягнень, різниця між найнижчим і найвищим показником становить 41,8 %.

7. Аналіз результатів ЗНО з української мови та літератури, історії України та математики показав близьку із середнім балом сертифіката тенденцію за пороговою групою 175–200 балів (59,7%, 51,7% та 48,9% відповідно).

8. Майже 3% медалістів склали ЗНО гірше, ніж середньостатистичний випускник (бал сертифіката нижче 149,5 балів), а один випускник (з Полтавської області), нагороджений медаллю, взагалі має середній бал сертифіката нижче 124.

9. За результатами ЗНО з наймасовіших предметів, є медалісти, які отримали менше 124 балів: українська мова і література – 1, історія України – 9, математика – 28.

10. В Автономній Республіці Крим, Вінницькій, Волинській,

Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Луганській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Тернопільській, Херсонській, Хмельницькій та Чернівецькій областях середній показник середнього бала сертифіката випускників, нагороджених золотою (срібною) медаллю, менший ніж 175 балів.

11. Результати досліджень середнього бала сертифіката та досліджень в розрізі предметів виявилися схожими, за виключенням іноземних мов. Найгіршою є ситуація серед медалістів за підсумком ЗНО з французької мови (середній бал 163,5), інші іноземні мови демонструють не набагато кращі результати: англійська мова – 166,3, німецька мова – 165,4, іспанська мова – 168,1.

Компромісна альтернатива – за середній бал атестата давати від 0 до 5 відсотків конкурсного бала (зменшити верхній поріг вдвічі).

Пряма мова на той час заступника Міністра освіти і науки Є.Стадного від 19.04.2020 р.:

"Нагадую, що у 2010 році наприкінці навчального року ми вже бачили, як аномально зросли продажі шкільних журналів. Усі розуміють, навіщо довелося так масово купувати шкільні журнали наприкінці року, коли зазвичай їх закупають, навпаки, на початку навчання. Хай мені вибачать ті вчителі, які ніколи не зловживають оцінками, але сьогодні ми мусимо гарантувати чесний відбір вступникам."

Шкільний атестат в Україні не є об'єктивною оцінкою. У кожного вчителя в голові – своя шкала оцінювання. Вже досліджено, що 10 балів в гіршій школі – це 7-8 в кращій. І від більшої ваги атестату програють якраз ті, хто має кращі знання.

Так не має бути. Раніше були ексцеси, коли на атомну енергетику проходили вчитися люди, які знали фізику на рівні 7 класу. Це катастрофа.

Мова йде не просто про банальне питання вступу, а про велику ведмежу послугу на майбутнє. Студент, що не розуміє матеріалу, втрачає мотивацію. Коли з такими студентами працює викладач, він теж демотивується, і так вимиваються кадри з університету.

За даними 2019 року, тих, хто мав середній бал атестату 10-12 балів, на ЗНО з української мови 40% цих відмінників не змогли дотягнути до 180 балів (дорівнює 10 балів). Серед відмінників з середнім балом атестату 10-12, які захотіли скласти самі ЗНО з математики, 66% не дотягнули до 180 балів. Більше половини. Ідея підвищити вагу атестату суперечить самій логіці.

Лунає й аргументація, що країна знівельовала навчання в школі, бо вся підготовка останніх класів зводиться до ЗНО. Дійсно, таке явище є, але це все одно, що "Ми маємо в країні погані показники якості води, давайте зменшимо кількість показників, за якими міряємо, і тоді вода буде не такою поганою".

Отже, з 2010 р. при вступі до ЗВО почав враховуватися середній бал атестата (питома вага не більше 10 % конкурсного бала). З цього часу щороку зростає частка випускників, що мають високі бали атестата, одержують золоту/срібну

медаль: у 2009 р. в Україні було 4,5 % медалістів, у 2010 р. 6,2 %, у 2014 р. 8 %. Має місце неналежне визнання досягнень учнів у формі завищення оцінок: оцінювання на рівні шкіл має наслідком набагато більшу кількість високих оцінок, ніж ЗНО.

Одна з колег додатково проаналізувала це питання. Мотивацією до врахування середнього бала атестата висувається те, що школярі взагалі не вчать ніяких інших предметів, крім конкретно потрібних для ЗНО, навіть очевидно необхідних для майбутнього навчання в ЗВО. Це правда, проте, врахування середнього бала теж не усуває проблему – це дає лише пресинг на вчителів "малювати" оцінки за гроші чи просто внаслідок тиску батьків дітей чи керівництва.

Тиску малювати оцінки у вчителів достатньо і без врахування середнього бала атестату – дирекції потрібні красиві показники успішності, а батькам – "масаж" їхніх комплексів.

Вивчення всіх предметів, а не тільки предметів ЗНО, учнями без реальної стійкої навчальної мотивації – мало б стимулюватись комплексним тестуванням базового рівня з різних предметів та рекомендованими вимогами базового рівня університетів.

Ми розуміємо, що університети в умовах дефіциту абітурієнтів бояться висувати якісь вимоги, щоб не розлякати хоча б наявних потенційних абітурієнтів, проте, такий надлишок місць в університетах все одно планується усувати.

В ідеалі, середній бал "атестата" краще взагалі не враховувати.

2) бала за мотиваційний лист:

Михайло Серебряков, ГО "Разом проти корупції":

Мотиваційний лист – це викладена вступником письмово у довільній формі інформація про його особисту зацікавленість у вступі на певну освітню програму (спеціальність, заклад вищої освіти) та відповідні очікування, досягнення у навчанні та інших видах діяльності, власні сильні та слабкі сторони, до якого у разі необхідності вступником може бути додано (у тому числі в електронній формі) матеріали, що підтверджують викладену в листі інформацію.

Можливість використання мотиваційних листів під час вступу до закладів вищої освіти запроваджена з 2020 року [Законом України від 18.12.2019 р. № 392-IX "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти"](#). Це створило ряд проблем.

Проблема № 1. Фальсифікація результатів оцінювання знань та вмінь абітурієнтів за результатами розгляду мотиваційних листів

У попередні роки максимальна вага додаткового балу за лист становила 1% від загального конкурсного балу, тому багато ЗВО не передбачали такої форми вступного випробування у своїх правилах прийому. У 2022 році ситуація докорінно змінилася, оскільки замість результатів трьох тестів ЗНО будуть лише результати мультипредметного тесту, а отже, – зросла кількість абітурієнтів з однаковим

Виключено

конкурсним балом. Мотиваційний лист під час вступу до закладу вищої освіти на бюджет використовується лише для рейтингування вступників з однаковим конкурсним балом, а для вступу на контракт він є однією з основ рейтингування.

При цьому Порядок прийому на навчання не визначає вимог до мотиваційних листів, а також критеріїв їх оцінювання, делегуючи ці повноваження ЗВО.

Аналіз внутрішніх положень про мотиваційні листи, які були розроблені ЗВО, показав, що заклади вищої освіти встановлюють доволі загальні вимоги та критерії оцінювання мотиваційних листів – рівень мотивації та усвідомлення вибору, відповідність якостей вступника майбутній професії, розкриття амбіцій та планів тощо. Це створює поле для суб'єктивізму в оцінюванні та сприяє корупції, зокрема для:

- 1) отримання неправомірної вигоди членом(ами) комісії за фальсифікацію результатів розгляду мотиваційних листів;
- 2) неправомірного впливу керівництва/працівників ЗВО на роботу приймальної комісії під час розгляду мотиваційних листів;
- 3) заміни (підкладення) іншого мотиваційного листа з метою отримання неправомірної вигоди та/або сприяння у вступі близьких осіб.

Джерела проблеми:

- 1) бажання ЗВО у складних умовах збільшити обсяг абітурієнтів, які вступатимуть за контрактною формою навчання, що сприяє лояльному ставленню до оцінювання мотиваційних листів;
- 2) недоброчесність абітурієнтів, які бажають спростити вступ до ЗВО шляхом підкупу членів приймальної комісії;
- 3) відсутність встановлених нормативними актами прозорих і зрозумілих для абітурієнтів критеріїв оцінювання мотиваційних листів;
- 4) дискреція повноважень ЗВО у встановленні критеріїв оцінювання мотиваційних листів;
- 5) відсутність розроблених МОН рекомендацій (стандартів) щодо написання та оцінювання мотиваційних листів;
- 6) відсутність можливості в автоматичному режимі відстежити рух та авторство мотиваційного листа.
- 7) відсутність усталеної практики написання та оцінювання мотиваційних листів.

Проблема № 2. Написання мотиваційних листів працівниками, членами комісій закладів освіти замість абітурієнтів

У 2022 році для багатьох спеціальностей мотиваційний лист став одним із основних вступних випробувань для вступу на контрактну форму навчання. Таким чином, мотиваційний лист на сьогодні залишається відносно новим інструментом абітурієнта, а практика написання та оцінювання мотиваційних

листів ще не сформувалася. За таких умов зростає попит на послуги написання мотиваційних листів на замовлення. Це призвело також до появи практики написання мотиваційних листів працівниками, членами приймальних комісій закладів вищої освіти замість абітурієнтів.

Зловживання проявляються у:

1) вимаганні та/або отриманні неправомірної вигоди членом(ами) комісії від абітурієнтів або третіх осіб за надання послуг написання мотиваційних листів замість вступників;

3) неправомірному впливі співробітників закладу вищої освіти на роботу приймальної комісії під час розгляду мотиваційних листів, які були написані працівниками на замовлення.

Джерела проблеми:

1) недоброчесність та суб'єктивізм членів приймальної комісії;

2) недоброчесність абітурієнтів, які бажають спростити вступ до ЗВО шляхом придбання мотиваційного листа, написаного на замовлення;

3) відсутність усталеної практики написання та оцінювання мотиваційних листів;

4) відсутність розроблених МОН рекомендацій (стандартів) щодо написання та оцінювання мотиваційних листів.

Проблема № 3. Неправомірне спонукання абітурієнтів до "придбання послуг" приватних центрів із написання мотиваційних листів

Впровадження мотиваційного листа як форми вступного випробування викликало попит на послуги з надання консультацій та його підготовки на замовлення.

На одному з найбільш популярних сервісів приватних оголошень "OLX" за запитом "мотиваційний лист" можна знайти понад 30 пропозицій з різними видами допомоги у їх написанні. Звернення абітурієнтів до приватних осіб або центрів з написання мотиваційних листів не є корупційним правопорушенням, але свідчить про недоброчесність вступника.

Проте залучення до роботи в таких центрах викладачів ЗВО або їх близьких осіб, окрім того, що є неетичним, також призводить до зловживання впливом, інформаційного шахрайства та спонукання до вибору конкретного центру із допомоги у написанні мотиваційного листа з метою отримання неправомірної вигоди.

Співпраця закладів вищої освіти і приватних освітніх центрів може мати і більш системний характер. У такому випадку вартість написання мотиваційного листа відповідним центром може штучно завищуватися при наданні абітурієнту обіцянки сприяння у позитивному оцінюванні замовлених листів під час вступу до закладу вищої освіти.

Джерела проблеми:

- 1) недоброчесність працівників закладів вищої освіти;
- 2) недоброчесність абітурієнтів, які бажають спростити вступ до закладу вищої освіти шляхом придбання мотиваційного листа, написаного на замовлення;
- 3) відсутність встановлених нормативними актами прозорих та зрозумілих для учасників критеріїв оцінювання мотиваційних листів;
- 4) дискреція повноважень закладу вищої освіти у встановленні критеріїв оцінювання мотиваційних листів;
- 5) бажання закладів вищої освіти здійснити набір здобувачів у складних умовах та збільшити обсяг абітурієнтів, які вступатимуть за контрактною формою навчання, що сприятиме лояльному ставленню до оцінювання мотиваційних листів.

Проблема № 4. Порушення принципів академічної доброчесності та використання абітурієнтами чужих мотиваційних листів (плагіат, копіяція)

Відповідно до Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти, в 2022 році заклади освіти до 1 червня повинні були розмістити на офіційних веб-сайтах вимоги до мотиваційних листів та критерії їх оцінювання.

З університетів, які займають перші 25 позицій у рейтингу закладів вищої освіти "ТОП-200 Україна 2021", 20 вчасно розмістили необхідну інформацію.

Аналіз внутрішнього регулювання оцінювання мотиваційних листів показав, що в жодному з цих 20 університетів не передбачено вимоги щодо дотримання принципів доброчесності вступником та процедури перевірки мотиваційних листів на плагіат.

У документах лише 5 університетів міститься положення, що "мотиваційний лист представляє собою документ, написаний особисто" або що мотиваційний лист має бути "результатом особистої творчої праці абітурієнта". Відсутність вимог щодо дотримання принципів академічної доброчесності вступниками при написанні та поданні мотиваційних листів може призводити до зростання корупції у вигляді пропозиції неправомірної вигоди представнику закладу вищої освіти за надання зразка/шаблону та/або готового мотиваційного листа іншого абітурієнта.

Джерела проблеми:

- 1) недоброчесність працівників ЗВО;
- 2) недоброчесність абітурієнтів, які бажають спростити вступ до ЗВО шляхом списування чужого мотиваційного листа;
- 3) відсутність обов'язкової вимоги щодо перевірки всіма закладами вищої освіти мотиваційних листів на плагіат;
- 4) відсутність у ЗВО бази даних/репозитарію мотиваційних листів для проведення порівняння та виявлення плагіату.

3) бала за особливі успіхи особам, які є членами збірних команд України на міжнародних учнівських олімпіадах або є призерами IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових предметів (за переліком, визначеним центральним

3) бала за особливі успіхи особам, які є членами збірних команд України на міжнародних учнівських олімпіадах або є учасниками Олімпійських, Паралімпійських та Дефлімпійських ігор (за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері

органом виконавчої влади у сфері освіти і науки), є учасниками Олімпійських, Паралімпійських та Дефлімпійських ігор (за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері культури, молоді та спорту), або бала за успішне закінчення підготовчих курсів закладу вищої освіти для вступу до цього закладу вищої освіти на визначені Умовами прийому на навчання для здобуття вищої освіти природничо-математичні та інженерно-технічні спеціальності.

Михайло Серебряков, ГО "Разом проти корупції":

Всеукраїнські олімпіади – доволі корумпована практика. А в тих предметах, де відбір чесний, діти і так без проблем вступають, куди хочуть (в межах профілю), за результатами ЗНО (зараз – НМТ).

Для осіб, місцем проживання яких є тимчасово окупована територія окремих районів Донецької та Луганської областей, територія населених пунктів на лінії зіткнення, тимчасово окупована територія АРК та міста Севастополя, які отримали документ про повну загальну середню освіту, прийом на навчання до закладів вищої освіти здійснюється відповідно до абзаців першого - четвертого частини четвертої цієї статті або на конкурсній основі за результатами вступних випробувань у закладі вищої освіти у межах установлених квот прийому до закладів вищої освіти України.

Особливості прийому до закладів вищої освіти осіб, зазначених в абзаці п'ятому частини четвертої цієї статті, визначаються Умовами прийому на навчання для здобуття вищої освіти.

Особи, місцем проживання яких є тимчасово окупована територія окремих районів Донецької та Луганської областей, територія населених пунктів на лінії зіткнення, тимчасово окупована територія АРК та міста Севастополя, можуть за бажанням разово скористатися правом на безоплатне навчання зі стипендіальним забезпеченням на підготовчих курсах закладів вищої освіти тривалістю до одного року з наступним вступом до закладів вищої освіти як внутрішньо переміщені особи у порядку, визначеному Умовами прийому на навчання для здобуття вищої освіти.

5. Відповідно до Умов прийому на навчання для здобуття вищої освіти вчена рада закладу вищої освіти затверджує Правила прийому, якими встановлюються:

1) перелік і кількість сертифікатів зовнішнього незалежного оцінювання, вага кожного з яких має становити не менш як 20 відсотків конкурсного бала;

Михайло Серебряков, ГО "Разом проти корупції":

ЗНО – мало не єдиний показник у формулі конкурсного бала, який можна вважати об'єктивним або який претендує на об'єктивність. "Вагу" сертифікатів ЗНО слід збільшити.

Норма відсутня

Норма відсутня

культури, молоді та спорту), або бала за успішне закінчення підготовчих курсів закладу вищої освіти для вступу до цього закладу вищої освіти на визначені Умовами прийому на навчання для здобуття вищої освіти природничо-математичні та інженерно-технічні спеціальності.

Для осіб, місцем проживання яких є тимчасово окупована територія окремих районів Донецької та Луганської областей, територія населених пунктів на лінії зіткнення, тимчасово окупована територія АРК та міста Севастополя, які отримали документ про повну загальну середню освіту, прийом на навчання до закладів вищої освіти здійснюється відповідно до абзаців першого - четвертого частини четвертої цієї статті або на конкурсній основі за результатами вступних випробувань у закладі вищої освіти у межах установлених квот прийому до закладів вищої освіти України.

Особливості прийому до закладів вищої освіти осіб, зазначених в абзаці п'ятому частини четвертої цієї статті, визначаються Умовами прийому на навчання для здобуття вищої освіти.

Особи, місцем проживання яких є тимчасово окупована територія окремих районів Донецької та Луганської областей, територія населених пунктів на лінії зіткнення, тимчасово окупована територія АРК та міста Севастополя, можуть за бажанням разово скористатися правом на безоплатне навчання зі стипендіальним забезпеченням на підготовчих курсах закладів вищої освіти тривалістю до одного року з наступним вступом до закладів вищої освіти як внутрішньо переміщені особи у порядку, визначеному Умовами прийому на навчання для здобуття вищої освіти.

5. Відповідно до Умов прийому на навчання для здобуття вищої освіти вчена рада закладу вищої освіти затверджує Правила прийому, якими встановлюються:

1) перелік і кількість сертифікатів зовнішнього незалежного оцінювання, вага кожного з яких має становити не менш як 20 відсотків конкурсного бала;

Перелік конкурсних предметів для вступу на кожну спеціальність, сертифікати зовнішнього незалежного оцінювання за якими повинні подати вступники, є однаковим для вступників як за державним замовленням, так і за контрактом за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб.

Вагові коефіцієнти оцінок в сертифікатах зовнішнього незалежного оцінювання з конкурсних предметів є однаковим для вступників як за державним замовленням, так і за контрактом за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб.

2) вага середнього бала документа про повну середню освіту, що має становити від 0 до 10 відсотків конкурсного бала;

Михайло Серебряков, ГО "Разом проти корупції":

Див. п. 4.

3) вага бала за конкурс творчих або фізичних здібностей (у разі його проведення), що має становити не більш як 60 відсотків конкурсного бала за конкурс творчих здібностей та не більш як 25 відсотків конкурсного бала за конкурс фізичних здібностей;

4) вага бала за особливі успіхи особам, які є членами збірних команд України на міжнародних учнівських олімпіадах або **є призерами IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових предметів (за переліком, визначеним центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки),** є учасниками Олімпійських, Паралімпійських та Дефлімпійських ігор (за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері культури, молоді та спорту), та/або бала за успішне закінчення підготовчих курсів закладу вищої освіти для вступу до цього закладу вищої освіти на визначені Умовами прийому на навчання для здобуття вищої освіти природничо-математичні та інженерно-технічні спеціальності, що може становити від 0 до 5

Михайло Серебряков, ГО "Разом проти корупції":

Проаналізувавши дані ЄДЕБО та конкурсних пропозицій ЗВО, ми помітили вкрай негативну тенденцію, характерну, переважно, для регіональних ЗВО.

Є спеціальності, для яких профільний предмет ЗНО є очевидним (для економістів – математика, для більшості лікарів – біологія, для фармацевтів – хімія і т.д.). І МОН у відповідному додатку до Умов прийому, загалом, вірно визначив для значної частини спеціальностей профільні предмети, сертифікати з яких мають подавати вступники (на державне замовлення).

АЛЕ. Значна кількість ЗВО (як правило, регіональні ЗВО) та факультетів нахабно маніпулюють з вагою кожного конкурсного предмета ЗВО.

Наприклад, у 2020-2021 рр. Національний медуніверситет ім. О.Богомольця на медичні спеціальності встановлює таку "вагу" кожного предмета у загальній оцінці:

1) українська мова та література – 20%

2) біологія/хімія – 50 %

3) математика/фізика – 20 %,

а от Чорноморський НУ ім. П.Могили виставляв діаметрально протилежні вимоги – 50% відходить сертифікату з української мови та літератури. І такі "чудеса" – не поодинокі явище, особливо в регіонах. Таким чином, лазівка в законодавстві дозволяє набирати в ЗВО абиякого та формувати "сміттєві" факультети (наприклад, юридичний факультет в аграрному ЗВО).

Тому необхідно встановити правило, відповідно до якого за наявності для певної спеціальності профільного предмета, саме цей предмет повинен мати найбільшу вагу в конкурсному балі.

Виключено

3) вага бала за конкурс творчих або фізичних здібностей (у разі його проведення), що має становити не більш як 60 відсотків конкурсного бала за конкурс творчих здібностей та не більш як 25 відсотків конкурсного бала за конкурс фізичних здібностей;

4) вага бала за особливі успіхи особам, які є членами збірних команд України на міжнародних учнівських олімпіадах або є учасниками Олімпійських, Паралімпійських та Дефлімпійських ігор (за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері культури, молоді та спорту), та/або бала за успішне закінчення підготовчих курсів закладу вищої освіти для вступу до цього закладу вищої освіти на визначені Умовами прийому на навчання для здобуття вищої освіти природничо-математичні та інженерно-технічні спеціальності, що може становити від 0 до 5 відсотків конкурсного бала;

відсотків конкурсного бала;

Михайло Серебряков, ГО "Разом проти корупції":

Див. п. 4.

5) вага бала за мотиваційний лист вступника, що може становити від 0 до 1 відсотка конкурсного бала, за умови оприлюднення результатів оцінювання мотиваційних листів на веб-сайті закладу вищої освіти до початку основної сесії зовнішнього незалежного оцінювання.

Михайло Серебряков, ГО "Разом проти корупції":

Див. п. 4.

6. Конкурсний бал обчислюється як сума:

балів за кожен сертифікат,

середнього бала документа про повну загальну середню освіту,

Михайло Серебряков, ГО "Разом проти корупції":

Див. п. 4.

бала за конкурс творчих або фізичних здібностей (у разі його проведення),

бала за особливі успіхи особам, які є членами збірних команд України на міжнародних учнівських олімпіадах або **є призерами IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових предметів (за переліком, визначеним центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки),** є учасниками Олімпійських, Паралімпійських та Дефлімпійських ігор (за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері культури, молоді та спорту), або бала за успішне закінчення підготовчих курсів закладу вищої освіти для вступу до цього закладу вищої освіти на визначені Умовами прийому на навчання для здобуття вищої освіти природничо-математичні та інженерно-технічні спеціальності,

Михайло Серебряков, ГО "Разом проти корупції":

Див. п. 4.

бала за мотиваційний лист,

Михайло Серебряков, ГО "Разом проти корупції":

Див. п. 4.

помножених на вагові коефіцієнти, що встановлюються Правилами прийому до закладу вищої освіти. Сума вагових коефіцієнтів має дорівнювати одиниці.

7. В установленому порядку та у визначений строк Правила прийому до закладу вищої освіти подаються закладом вищої освіти, що претендує на отримання державного замовлення на підготовку фахівців ступеня молодшого бакалавра або ступеня бакалавра (магістра медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямувань), до Єдиної державної електронної бази з питань освіти.

Рейтинговий список вступників формується на основі конкурсного бала за кожною спеціальністю згідно з виставленими вступниками пріоритетами з повідомленням про отримання чи неотримання ними права здобувати вищу освіту за рахунок коштів державного бюджету.

Вступ до закладів вищої освіти для здобуття вищої освіти ступеня молодшого

Виключено

6. Конкурсний бал обчислюється як сума:

балів за кожен сертифікат,

Виключено

бала за конкурс творчих або фізичних здібностей (у разі його проведення),

бала за особливі успіхи особам, які є членами збірних команд України на міжнародних учнівських олімпіадах або є учасниками Олімпійських, Паралімпійських та Дефлімпійських ігор (за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері культури, молоді та спорту), або бала за успішне закінчення підготовчих курсів закладу вищої освіти для вступу до цього закладу вищої освіти на визначені Умовами прийому на навчання для здобуття вищої освіти природничо-математичні та інженерно-технічні спеціальності,

Виключено

помножених на вагові коефіцієнти, що встановлюються Правилами прийому до закладу вищої освіти. Сума вагових коефіцієнтів має дорівнювати одиниці.

7. В установленому порядку та у визначений строк Правила прийому до закладу вищої освіти подаються закладом вищої освіти, що претендує на отримання державного замовлення на підготовку фахівців ступеня молодшого бакалавра або ступеня бакалавра (магістра медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямувань), до Єдиної державної електронної бази з питань освіти.

Рейтинговий список вступників формується на основі конкурсного бала за кожною спеціальністю згідно з виставленими вступниками пріоритетами з повідомленням про отримання чи неотримання ними права здобувати вищу освіту за рахунок коштів державного бюджету.

Вступ до закладів вищої освіти для здобуття вищої освіти ступеня молодшого

бакалавра чи бакалавра за спеціальностями, прийом на навчання за якими здійснюється з урахуванням рівня творчих та/або фізичних здібностей, здійснюється на конкурсних засадах у порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки за погодженням з центральними органами виконавчої влади, до сфери управління яких належать відповідні заклади вищої освіти.

8. У Правилах прийому до закладу вищої освіти обов'язково вказується перелік акредитованих та неакредитованих освітніх програм, за якими здійснюється прийом на кожний рівень вищої освіти. Прийом на навчання іноземних громадян та осіб без громадянства проводиться на акредитовані освітні програми.

9. Прийом на основі ступеня молодшого бакалавра, ступеня фахового молодшого бакалавра або освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста під час вступу для здобуття ступеня бакалавра (магістра медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямувань) здійснюється за результатами зовнішнього незалежного оцінювання та вступних іспитів у закладі вищої освіти з предметів (дисциплін), з яких не проводиться зовнішнє незалежне оцінювання, або творчих конкурсів.

10. Прийом на основі ступеня бакалавра на навчання для здобуття ступеня магістра здійснюється за результатами вступних випробувань з використанням організаційно-технологічних процесів зовнішнього незалежного оцінювання та вступних іспитів у закладі вищої освіти або творчих конкурсів з предметів (дисциплін), з яких не проводяться вступні іспити з використанням організаційно-технологічних процесів зовнішнього незалежного оцінювання, включаючи єдиний вступний іспит з іноземної мови з використанням організаційно-технологічних процесів зовнішнього незалежного оцінювання. Особа може вступити до закладу вищої освіти для здобуття ступеня магістра на основі ступеня бакалавра чи магістра, здобутих за іншою спеціальністю, за умови успішного проходження вступних випробувань з використанням організаційно-технологічних процесів зовнішнього незалежного оцінювання та вступних іспитів у закладі вищої освіти або творчих конкурсів з предметів (дисциплін), з яких не проводяться вступні іспити з використанням організаційно-технологічних процесів зовнішнього незалежного оцінювання.

11. Прийом на основі ступеня магістра для здобуття ступеня доктора філософії або доктора мистецтва здійснюється за результатами вступних випробувань.

12. Прийом до докторантури або надання творчої відпустки для підготовки дисертації на здобуття ступеня доктора наук здійснюється з урахуванням наукових, науково-технічних досягнень за обраною спеціальністю відповідно до вимог, визначених центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

13. Прийом до закладів вищої освіти здійснюється на засадах об'єктивності та відкритості.

Заклад вищої освіти зобов'язаний створити умови для ознайомлення вступників з ліцензією на здійснення освітньої діяльності, сертифікатами про акредитацію, правилами прийому, відомостями про обсяг прийому за кожною спеціальністю та освітнім рівнем, кількістю місць, виділених для вступу на пільгових умовах.

бакалавра чи бакалавра за спеціальностями, прийом на навчання за якими здійснюється з урахуванням рівня творчих та/або фізичних здібностей, здійснюється на конкурсних засадах у порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки за погодженням з центральними органами виконавчої влади, до сфери управління яких належать відповідні заклади вищої освіти.

8. У Правилах прийому до закладу вищої освіти обов'язково вказується перелік акредитованих та неакредитованих освітніх програм, за якими здійснюється прийом на кожний рівень вищої освіти. Прийом на навчання іноземних громадян та осіб без громадянства проводиться на акредитовані освітні програми.

9. Прийом на основі ступеня молодшого бакалавра, ступеня фахового молодшого бакалавра або освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста під час вступу для здобуття ступеня бакалавра (магістра медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямувань) здійснюється за результатами зовнішнього незалежного оцінювання та вступних іспитів у закладі вищої освіти з предметів (дисциплін), з яких не проводиться зовнішнє незалежне оцінювання, або творчих конкурсів.

10. Прийом на основі ступеня бакалавра на навчання для здобуття ступеня магістра здійснюється за результатами вступних випробувань з використанням організаційно-технологічних процесів зовнішнього незалежного оцінювання та вступних іспитів у закладі вищої освіти або творчих конкурсів з предметів (дисциплін), з яких не проводяться вступні іспити з використанням організаційно-технологічних процесів зовнішнього незалежного оцінювання, включаючи єдиний вступний іспит з іноземної мови з використанням організаційно-технологічних процесів зовнішнього незалежного оцінювання. Особа може вступити до закладу вищої освіти для здобуття ступеня магістра на основі ступеня бакалавра чи магістра, здобутих за іншою спеціальністю, за умови успішного проходження вступних випробувань з використанням організаційно-технологічних процесів зовнішнього незалежного оцінювання та вступних іспитів у закладі вищої освіти або творчих конкурсів з предметів (дисциплін), з яких не проводяться вступні іспити з використанням організаційно-технологічних процесів зовнішнього незалежного оцінювання.

11. Прийом на основі ступеня магістра для здобуття ступеня доктора філософії або доктора мистецтва здійснюється за результатами вступних випробувань.

12. Прийом до докторантури або надання творчої відпустки для підготовки дисертації на здобуття ступеня доктора наук здійснюється з урахуванням наукових, науково-технічних досягнень за обраною спеціальністю відповідно до вимог, визначених центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

13. Прийом до закладів вищої освіти здійснюється на засадах об'єктивності та відкритості.

Заклад вищої освіти зобов'язаний створити умови для ознайомлення вступників з ліцензією на здійснення освітньої діяльності, сертифікатами про акредитацію, правилами прийому, відомостями про обсяг прийому за кожною спеціальністю та освітнім рівнем, кількістю місць, виділених для вступу на пільгових умовах.

Відповідальність за забезпечення об'єктивності та відкритості прийому до закладів вищої освіти несуть їх керівники.

14. Обсяг та порядок оприлюднення інформації про хід і результати прийому до закладів вищої освіти визначаються Умовами прийому на навчання для здобуття вищої освіти.

15. Держава забезпечує особам, визнаним постраждалими учасниками Революції Гідності, учасниками бойових дій, особами з інвалідністю внаслідок війни відповідно до [Закону України](#) "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", та їхнім дітям, особам, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, після їх звільнення відповідно до [Закону України](#) "Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей", та їхнім дітям, дітям загиблих (померлих) осіб, визначених у [частині першій](#) статті 10¹ Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", дітям, один із батьків яких загинув під час масових акцій громадянського протесту або помер внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних під час масових акцій громадянського протесту, дітям осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України та які загинули (померли), дітям, зареєстрованим як внутрішньо переміщені особи, дітям, які проживають у населених пунктах на лінії зіткнення, у тому числі дітям, які навчаються за денною формою здобуття освіти у закладах вищої освіти, - до закінчення такими дітьми закладів освіти за певним ступенем вищої освіти, але не більш як до досягнення ними 23 років, державну цільову підтримку для здобуття вищої освіти у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Державна цільова підтримка для здобуття вищої освіти надається у вигляді: повної або часткової оплати навчання за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів;

пільгових довгострокових кредитів для здобуття освіти;
соціальної стипендії;
безоплатного забезпечення підручниками;
безоплатного доступу до мережі Інтернет, систем баз даних у державних та комунальних навчальних закладах;
безоплатного проживання в гуртожитку;
інших заходів, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Порядок та умови надання державної цільової підтримки для здобуття вищої освіти зазначеним категоріям громадян визначаються Кабінетом Міністрів України.

16. Підставою для зарахування особи на навчання є виконання вимог Умов прийому на навчання для здобуття вищої освіти, правил прийому та укладання договору про навчання між закладом вищої освіти та вступником (за участі батьків або законних представників - для неповнолітніх вступників), в якому можуть бути деталізовані права та обов'язки сторін відповідно до [типової форми](#), затвердженої Кабінетом Міністрів

Відповідальність за забезпечення об'єктивності та відкритості прийому до закладів вищої освіти несуть їх керівники.

14. Обсяг та порядок оприлюднення інформації про хід і результати прийому до закладів вищої освіти визначаються Умовами прийому на навчання для здобуття вищої освіти.

15. Держава забезпечує особам, визнаним постраждалими учасниками Революції Гідності, учасниками бойових дій, особами з інвалідністю внаслідок війни відповідно до [Закону України](#) "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", та їхнім дітям, особам, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, після їх звільнення відповідно до [Закону України](#) "Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей", та їхнім дітям, дітям загиблих (померлих) осіб, визначених у [частині першій](#) статті 10¹ Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", дітям, один із батьків яких загинув під час масових акцій громадянського протесту або помер внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних під час масових акцій громадянського протесту, дітям осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України та які загинули (померли), дітям, зареєстрованим як внутрішньо переміщені особи, дітям, які проживають у населених пунктах на лінії зіткнення, у тому числі дітям, які навчаються за денною формою здобуття освіти у закладах вищої освіти, - до закінчення такими дітьми закладів освіти за певним ступенем вищої освіти, але не більш як до досягнення ними 23 років, державну цільову підтримку для здобуття вищої освіти у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Державна цільова підтримка для здобуття вищої освіти надається у вигляді: повної або часткової оплати навчання за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів;

пільгових довгострокових кредитів для здобуття освіти;
соціальної стипендії;
безоплатного забезпечення підручниками;
безоплатного доступу до мережі Інтернет, систем баз даних у державних та комунальних навчальних закладах;
безоплатного проживання в гуртожитку;
інших заходів, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Порядок та умови надання державної цільової підтримки для здобуття вищої освіти зазначеним категоріям громадян визначаються Кабінетом Міністрів України.

16. Підставою для зарахування особи на навчання є виконання вимог Умов прийому на навчання для здобуття вищої освіти, правил прийому та укладання договору про навчання між закладом вищої освіти та вступником (за участі батьків або законних представників - для неповнолітніх вступників), в якому можуть бути деталізовані права та обов'язки сторін відповідно до [типової форми](#), затвердженої Кабінетом Міністрів

України. Цим договором не можуть обмежуватися права чи встановлюватися додаткові обов'язки здобувачів освіти, не передбачені цим Законом чи іншими актами законодавства. У разі зарахування на навчання за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб додатково укладається договір між закладом вищої освіти та фізичною (юридичною) особою, яка замовляє платну освітню послугу для себе або для іншої особи, беручи на себе фінансові зобов'язання щодо її оплати.

17. Умови прийому на навчання для здобуття вищої освіти не є регуляторним актом.

18. Прийом на навчання іноземних громадян та осіб без громадянства здійснюється за результатами вступних іспитів та на підставі академічних прав на продовження навчання, що надаються документом про здобутий рівень освіти в країні його походження, та врахування балів успішності, що дають право для продовження навчання на наступному рівні вищої освіти відповідно до законодавства країни, що видала документ про здобутий рівень освіти.

України. Цим договором не можуть обмежуватися права чи встановлюватися додаткові обов'язки здобувачів освіти, не передбачені цим Законом чи іншими актами законодавства. У разі зарахування на навчання за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб додатково укладається договір між закладом вищої освіти та фізичною (юридичною) особою, яка замовляє платну освітню послугу для себе або для іншої особи, беручи на себе фінансові зобов'язання щодо її оплати.

17. Умови прийому на навчання для здобуття вищої освіти не є регуляторним актом.

18. Прийом на навчання іноземних громадян та осіб без громадянства здійснюється за результатами вступних іспитів та на підставі академічних прав на продовження навчання, що надаються документом про здобутий рівень освіти в країні його походження, та врахування балів успішності, що дають право для продовження навчання на наступному рівні вищої освіти відповідно до законодавства країни, що видала документ про здобутий рівень освіти.

Стаття 6. Атестація здобувачів вищої освіти

1. Атестація – це встановлення відповідності результатів навчання (наукової або творчої роботи) здобувачів вищої освіти вимогам освітньої (наукової, освітньо-творчої) програми та/або вимогам програми єдиного державного кваліфікаційного іспиту.

2. Атестація осіб, які здобувають ступінь молодшого бакалавра, бакалавра чи магістра, здійснюється екзаменаційною комісією, до складу якої можуть включатися представники роботодавців та їх об'єднань, відповідно до положення про екзаменаційну комісію, затвердженого вченою радою закладу вищої освіти (наукової установи).

Заклад вищої освіти на підставі рішення екзаменаційної комісії присуджує особі, яка успішно виконала освітню програму на певному рівні вищої освіти, відповідний ступінь вищої освіти та присвоює відповідну кваліфікацію.

Атестація осіб на першому (бакалаврському) та/або другому (магістерському) рівнях вищої освіти може включати єдиний державний кваліфікаційний іспит, що проводиться за спеціальностями та в порядку, визначеними Кабінетом Міністрів України.

Рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації скасовується закладом вищої освіти у разі виявлення фактів порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності, зокрема наявності у кваліфікаційній роботі академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

3. Атестація осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, здійснюється постійно діючою або разовою спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти чи наукової установи, акредитованою Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації. Здобувач ступеня доктора філософії має право на вибір спеціалізованої вченої ради.

Стаття 6. Атестація здобувачів вищої освіти

1. Атестація – це встановлення відповідності результатів навчання (наукової або творчої роботи) здобувачів вищої освіти вимогам освітньої (наукової, освітньо-творчої) програми та/або вимогам програми єдиного державного кваліфікаційного іспиту.

2. Атестація осіб, які здобувають ступінь молодшого бакалавра, бакалавра чи магістра, здійснюється екзаменаційною комісією, до складу якої можуть включатися представники роботодавців та їх об'єднань, відповідно до положення про екзаменаційну комісію, затвердженого вченою радою закладу вищої освіти (наукової установи).

Заклад вищої освіти на підставі рішення екзаменаційної комісії присуджує особі, яка успішно виконала освітню програму на певному рівні вищої освіти, відповідний ступінь вищої освіти та присвоює відповідну кваліфікацію.

Атестація осіб на першому (бакалаврському) та/або другому (магістерському) рівнях вищої освіти може включати єдиний державний кваліфікаційний іспит, що проводиться за спеціальностями та в порядку, визначеними Кабінетом Міністрів України.

Рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації скасовується закладом вищої освіти у разі виявлення фактів порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності, зокрема наявності у кваліфікаційній роботі академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

3. Атестація осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, здійснюється постійно діючою або разовою спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти чи наукової установи, акредитованою Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації. Здобувач ступеня доктора філософії має право на вибір спеціалізованої вченої ради.

Атестація осіб, які здобувають ступінь доктора мистецтва, здійснюється постійно діючою або разовою спеціалізованою радою з присудження ступеня доктора мистецтва закладу вищої освіти мистецького спрямування, акредитованою Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, на підставі публічного захисту мистецьких досягнень у формі творчого мистецького проекту. Здобувач ступеня доктора мистецтва має право на вибір спеціалізованої ради з присудження ступеня доктора мистецтва.

4. Атестація осіб, які здобувають ступінь доктора наук, здійснюється постійно діючою спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти чи наукової установи, акредитованою Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, на підставі публічного захисту наукових досягнень у вигляді дисертації або опублікованої монографії, або сукупності статей, опублікованих у вітчизняних та/або міжнародних рецензованих фахових виданнях, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

5. Дисертації осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, та дисертації (або наукові доповіді у разі захисту наукових досягнень, опублікованих у вигляді монографії або сукупності статей, опублікованих у вітчизняних та/або міжнародних рецензованих фахових виданнях) осіб, які здобувають ступінь доктора наук, а також відгуки опонентів оприлюднюються на офіційних веб-сайтах відповідних закладів вищої освіти (наукових установ) відповідно до законодавства.

Атестація осіб, які здобувають ступінь доктора мистецтва, здійснюється постійно діючою або разовою спеціалізованою радою з присудження ступеня доктора мистецтва закладу вищої освіти мистецького спрямування, акредитованою Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, на підставі публічного захисту мистецьких досягнень у формі творчого мистецького проекту. Здобувач ступеня доктора мистецтва має право на вибір спеціалізованої ради з присудження ступеня доктора мистецтва.

4. Атестація осіб, які здобувають ступінь доктора наук, здійснюється постійно діючою спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти чи наукової установи, акредитованою Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, на підставі публічного захисту наукових досягнень у вигляді дисертації або опублікованої монографії, або сукупності статей, опублікованих у вітчизняних та/або міжнародних рецензованих фахових виданнях, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

5. Дисертації осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, та дисертації (або наукові доповіді у разі захисту наукових досягнень, опублікованих у вигляді монографії або сукупності статей, опублікованих у вітчизняних та/або міжнародних рецензованих фахових виданнях) осіб, які здобувають ступінь доктора наук, а також відгуки опонентів оприлюднюються на офіційних веб-сайтах відповідних закладів вищої освіти (наукових установ) відповідно до законодавства, а також у Національному репозитарії академічних текстів не пізніше ніж за два місяці до дати захисту дисертації (у форматі відкритих даних та з можливістю вільного безоплатного скачування).

Михайло Серебряков, ГО "Разом проти корупції":

Щодо штучного обмеження доступу до дисертацій до захисту. У 2015 році МОН зробило обов'язковим оприлюднення дисертацій та пов'язаних з ними матеріалів за 10 календарних днів до дати їх захисту. Таке оприлюднення здійснюється на веб-сайтах закладах вищої освіти (наукових установ) (до захисту) та в Національному репозитарії академічних текстів (після захисту).

Однак на сайтах недобросовісних закладів вищої освіти (наукових установ) дисертації публікуються із штучними перешкодами для викривачів академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації:

- 1) дуже глибоко в нетрях сайту, щоб знайти їх було неможливо;
- 2) у форматі, що не дозволяє їх машинну обробку (недоступні для пошуковиків);
- 3) в окремих випадках – вдаючись до підміни тексту дисертацій до або після їх захисту.

В країні функціонують окремі заклади вищої освіти, які спеціалізуються на такому псевдооприлюдненні за хабар будь-якого "наукового сміття".

Відтак, країна та наукова спільнота потребують централізованого джерела для оприлюднення дисертацій ДО їх захисту, коли це найбільш актуально.

Норма відсутня

Щодо занадто короткого строку оприлюднення дисертацій. 10 днів – явно недостатній строк, щоб ефективно виявляти в текстах дисертацій академічний плагіат, фабрикацію, фальсифікацію, інші порушення академічної доброчесності, псевдонауку та просто сміттєві дисертації. Така "оперативність" знижує якість перевірки дисертацій та зовнішнього контролю.

У зв'язку з цим закликаємо внести до Закону України "Про вищу освіту" зміни, які передбачатимуть:

- 1) завчасне (до захисту) оприлюднення на порталі НРАТ текстів дисертацій та пов'язаних з ними матеріалів у форматі відкритих даних (як мінімум, у форматі *.pdf із текстовим шаром), з можливістю їх безоплатного скачування;*
- 2) збільшення строку завчасного оприлюднення дисертацій на сайтах ЗВО (наукових установ) та порталі НРАТ з 10 календарних днів до, щонайменше, двох місяців до дати захисту.*

Завчасне (до захисту) оприлюднення на порталі НРАТ текстів дисертацій та пов'язаних з ними матеріалів на порталі НРАТ дозволить розширити можливості для "відбраковування" неякісних або плагіатних дисертацій.

Дублювання дисертацій на веб-сайті Національного репозитарію академічних текстів перед їх захистом дозволить:

- 1) забезпечити легке, зручне та оперативне інформування наукової спільноти із дисертаційним дослідженням, представленим до захисту;*
- 2) значно знизити ефективність корупційних, недоброчесних практик приховування дисертацій в "глибині" сайтів ЗВО (наукових установ) у максимально незручному форматі;*
- 3) унеможливити фальсифікації текстів дисертацій до та після їх захисту;*
- 4) істотно розширити коло осіб (зокрема, вчених), які зможуть завчасно ознайомитись з текстом дисертацій;*
- 5) суттєво полегшити роботу викривачів академічного плагіату, фальсифікацій та фабрикацій у текстах дисертацій.*

5¹. До захисту дисертації та присудження наукового ступеня тимчасово, на період перебування на відповідних посадах, не допускаються службові особи, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище відповідно до Закону України "Про запобігання корупції", члени Національного агентства з питань забезпечення якості вищої освіти та працівники його секретаріату, керівник центрального органу виконавчої влади з питань освіти, його заступники, працівники – державні службовці категорії "А", члени Атестаційної колегії, члени експертних рад центрального органу виконавчої влади з питань освіти та Національного агентства з питань забезпечення якості вищої освіти, керівники закладів вищої освіти незалежно від форми власності, їх заступники.

Михайло Серебряков, ГО "Разом проти корупції":

Суть пропозиції – тимчасово обмежити вищим посадовим особам

	можливість здобувати наукові ступені з метою уникнення корупційного впливу на суб'єктів прийняття рішень щодо присудження наукових ступенів. Практично завжди для високого чиновника науковий ступінь – це "корочка", "понти" чи пенсія у викладацькому середовищі (зав. кафедри, декан, проректор, ректор) – тобто які завгодно мотиви, тільки не справжня наука. Плюс, на науку в посадових осіб, об'єктивно, немає і не може бути вільного часу. Якщо мова йде про 1% винятків, і чиновник дійсно виконав наукову роботу, ніщо не заважає йому захиститися ПІСЛЯ припинення роботи на посаді. Аналогічний підхід застосовується в сфері заборони суміщати державну службу і бізнес – право на підприємницьку діяльність можна реалізувати ПІСЛЯ припинення служби. Якби ця норма діяла раніше, можна було б уникнути сотень скандалів, які боляче вдарили по національній науці та репутації МОН. Запропонований захід є тимчасовим, на період перебування на відповідних посадах, і автоматично поновлюється після втрати посади, тому жодного порушення Конституції в цій пропозиції немає. Для завершення поточних захистів дисертації, запропонована норма має набрати чинності не одразу, а протягом 6-12 місяців (перехідний період). <i>Примітка стосовно ст. 51-3 Закону України "Про запобігання корупції":</i> <i>Під службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, в цій статті розуміються Президент України, Прем'єр-міністр України, член Кабінету Міністрів України, перший заступник або заступник міністра, член Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку, Антимонопольного комітету України, уповноважений з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель, Голова Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Голова Фонду державного майна України, його перший заступник або заступник, член Центральної виборчої комісії, член, інспектор Вищої ради правосуддя, член, інспектор Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, народний депутат України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений із захисту державної мови, члени Національної комісії зі стандартів державної мови, Директор Національного антикорупційного бюро України, його перший заступник та заступник, Голова Національного агентства з питань запобігання корупції та його заступники, Генеральний прокурор, його перший заступник та заступник, Голова Національного банку України, його перший заступник та заступник, член Ради Національного банку України, Секретар Ради національної безпеки і оборони України, його перший заступник та заступник, Керівник Офісу Президента України, його перший</i>
--	--

6. До захисту допускаються дисертації (наукові доповіді), виконані здобувачем наукового ступеня самостійно. Виявлення в поданій до захисту дисертації (науковій доповіді) академічного плагіату є підставою для відмови у присудженні відповідного наукового ступеня.

Михайло Серебряков, ГО "Разом проти корупції":

"Є підставою для", "може бути скасоване" – це корупційна дискреція. Негативні наслідки порушення мають бути обов'язковими та невідворотними.

Норма відсутня

Виявлення академічного плагіату у захищеній дисертації (науковій доповіді) є підставою для скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня та видачу відповідного диплома. Якщо дисертація (наукова доповідь), в якій виявлено академічний плагіат, була захищена у постійно діючій спеціалізованій вченій раді, науковий керівник (консультант), офіційні опоненти, які надали позитивні висновки про наукову роботу, та голова відповідної спеціалізованої вченої ради позбавляються права брати участь у роботі спеціалізованих вчених рад строком на два роки, а заклад вищої освіти (наукова установа) позбавляється акредитації відповідної постійно діючої спеціалізованої вченої ради та права створювати разові спеціалізовані вчені ради строком на один рік. Якщо дисертація (наукова доповідь), в якій виявлено академічний плагіат, була захищена у разовій спеціалізованій вченій раді, науковий керівник, члени цієї ради та офіційні опоненти, які надали позитивні висновки про наукову роботу, позбавляються права брати участь у роботі спеціалізованих вчених рад строком на два роки, а заклад вищої освіти (наукова

заступник та заступник, Постійний Представник Президента України в Автономній Республіці Крим, його перший заступник та заступник, радник або помічник Президента України, Прем'єр-міністра України, особи, посади яких належать до посад державної служби категорії "А" або "Б", та особи, посади яких частиною першою статті 14 Закону України "Про службу в органах місцевого самоврядування" віднесені до першої - третьої категорій, а також судді, судді Конституційного Суду України, прокурори, слідчі і дізнавачі, керівники, заступники керівників державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, їх апаратів та самостійних структурних підрозділів, керівники, заступники керівників державних органів, органів влади АРК, юрисдикція яких поширюється на територію однієї або кількох областей, АРК, міст Києва або Севастополя, керівників державних органів, органів влади АРК, юрисдикція яких поширюється на територію одного або кількох районів, міста республіканського в Автономній Республіці Крим або обласного значення, району в місті, міста районного значення, військові посадові особи вищого офіцерського складу.

6. До захисту допускаються дисертації (наукові доповіді), виконані здобувачем наукового ступеня **виключно** самостійно. Виявлення **(наявність)** в поданій до захисту дисертації (науковій доповіді) академічного плагіату, **фабрикації, фальсифікації має наслідком відмову в** присудженні відповідного наукового ступеня.

Під час розгляду повідомлень про наявність в дисертації академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації кожен випадок, визначений таким повідомленням як академічний плагіат, фабрикація, фальсифікація, розглядається окремо, а результат такого розгляду, прийняте щодо кожного епізоду рішення (з обґрунтуванням) фіксується та затверджується в письмовому вигляді.

Виявлення **(наявність)** академічного плагіату, **фабрикації, фальсифікації** у захищеній дисертації (науковій доповіді) **має наслідком** скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня та видачу відповідного диплома. Якщо дисертація (наукова доповідь), в якій виявлено академічний плагіат, була захищена у постійно діючій спеціалізованій вченій раді, науковий керівник (консультант), офіційні опоненти, які надали позитивні висновки про наукову роботу, та голова відповідної спеціалізованої вченої ради позбавляються права брати участь у роботі спеціалізованих вчених рад строком на два роки, а заклад вищої освіти (наукова установа) позбавляється акредитації відповідної постійно діючої спеціалізованої вченої ради та права створювати разові спеціалізовані вчені ради строком на один рік. Якщо дисертація (наукова доповідь), в якій виявлено академічний плагіат, була захищена у разовій спеціалізованій вченій раді, науковий керівник, члени цієї ради та офіційні опоненти, які надали позитивні висновки про наукову роботу, позбавляються права брати участь у роботі спеціалізованих вчених рад строком на два роки, а заклад вищої

установа) позбавляється права створювати разові спеціалізовані вчені ради строком на один рік.

Скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня у разі виявлення академічного плагіату здійснюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти за поданням Комітету з питань етики у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, та може бути оскаржене відповідно до законодавства.

Норма відсутня

освіти (наукова установа) позбавляється права створювати разові спеціалізовані вчені ради строком на один рік.

Скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня у разі виявлення академічного плагіату, **фабрикації, фальсифікації** здійснюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти за поданням Комітету з питань етики у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, та може бути оскаржене відповідно до законодавства.

7. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти зобов'язане скасувати рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня у разі виявлення у захищеній дисертації (науковій доповіді) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації незалежно від строку давності її захисту та суб'єкта присудження (затвердження присудження) наукового ступеня.

Михайло Серебряков, ГО "Разом проти корупції":

Окремі лобісти проштовхують ідею встановлення строку давності в позбавленні наукових ступенів за академічний плагіат – це неприйнятна і дуже небезпечна ініціатива, а її реалізація стане кроком назад для академічної доброчесності, без перебільшення – справжньою катастрофою.

В західних країнах позбавлення наукових ступенів здійснюють і щодо найвищих посадових осіб, і через 30-40 років, не церемонячись, – для зняття наукового ступеня строк не має жодного значення.

Якщо хоча б секунду строк давності діятиме, всі плагіатори країни, по яким буде прийняте рішення про позбавлення ступенів, легко поновлять їх у суді.

Рішення про позбавлення плагіаторів наукових ступенів мають прийматись без строку давності. І цю вимогу треба встановити прямо, аби не було спокус шукати "рятівну соломинку" в інших НПА.

Про жодні строки давності та строки оскарження не може бути й мови – це зганьбить нашу країну і перекреслить будь-які перспективи забезпечення в ній реальної академічної доброчесності. Все, що відмінне від стовідсоткової незворотності позбавлення ступенів за академічний плагіат та співставні порушення академічної доброчесності – не варіант.

Якщо до набрання чинності діючої редакції Закону України "Про вищу освіту" академічний плагіат називався якось по-іншому, необхідно писати в дужках відповідне формулювання.

Припускаємо, що міркування, якими керуються прихильники строку давності, таке: до 06.09.2014 р. в Законі України "Про вищу освіту" не було поняття академічного плагіату, отже позбавляти за нього в дисертаціях цього періоду не можна.

Справді, в Законі "Про вищу освіту" 2002 року ані про академічну доброчесність, ані про академічний плагіат не йшлося. Але в підзаконному акті "Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника", затвердженому ПКМ № 423 від 07.03.2007 р., була норма

(п. 40): "Розгляд питання про обґрунтованість присудження наукових ступенів ... стосовно яких рішення прийняті понад десять років тому, органами атестації не проводиться, за винятком виявлення текстових запозичень, використання ідей, наукових результатів і матеріалів інших авторів без посилання на джерело".

Йдеться, по суті, про плагіат (через описання його ознак) – те, що в законі 2014 року називатиметься академічним плагіатом.

Ця ж норма повторена в Порядку присудження наукових ступенів (ПКМ № 567 від 24.07.2013 р.). І ця норма існувала до 27.07.2016 р., коли її пп. 3 п. 2 Постанови КМУ № 567 "Деякі питання діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти" було вилучено.

Тобто норма Порядку 2013 року працює й після прийняття закону-2014, в якому вже існує поняття академічного плагіату.

Можна було б сказати, що підзаконний акт зайшов у суперечність із законом, і тому всі скасування наукових ступенів, починаючи від 06.09.2014 р. і по 27.07.2016 р., незаконні. Але позбавлення наукових ступенів у цей період були. У тому числі 01.07.2016 р., коли на засіданні Атестаційної колегії МОН, де Катерині Кириленко залишили науковий ступінь, було скасовано наукові ступені за академічний плагіат двом іншим особам.

Однак річ у тому, що норми п. 40 (Порядок 2007 року), п. 41 (Порядок 2013 року) і навіть норма п. 16 Порядку 1997 року ґрунтувалися на Законі "Про авторське право і суміжні права".

На це чітко вказує, наприклад, п. 12 Порядку-2007: "Докторська дисертація повинна містити наукові положення та науково обґрунтовані результати у певній галузі науки, що розв'язують важливу наукову або науково-прикладну проблему і щодо яких здобувач є суб'єктом авторського права".

Закон "Про авторське право і суміжні права" діяв і до 06.09.2014 р., і до 27.07.2016 р., діє він і сьогодні. Попри відсутність термінології, введеної Законом "Про вищу освіту" 2014 р., і до нього існувало те об'єктивне явище, яке в останньому законі було означене поняттям "академічний плагіат". Раніше ж воно в галузевих підзаконних актах позначалося поняттям "текстові запозичення ...інших авторів без посилання на джерело".

Як вужче за обсягом, поняття "академічний плагіат" є підвидом поняття "плагіат", через що йому властиві сутнісні ознаки більш широкого поняття. А згідно зі ст. 50 Закону "Про авторське право і суміжні права", плагіат є порушенням авторського права.

Отже, до дисертацій, захищених до 06.09.2016 р., цілком коректно, з юридичної точки зору, застосовувати описову дефініцію "текстові запозичення... інших авторів без посилання на джерело" – як кваліфікаційну ознаку, на підставі якої можна позбавляти наукових ступенів за дисертації з тим, що в законі-2014 названо "академічним плагіатом", а Законом "Про освіту" 2017 р. охоплено поняттям "академічна доброчесність".

Позбавлення наукових ступенів – це прояв академічної відповідальності. За своєю суттю, академічна відповідальність – де-факто є професійною, етичною відповідальністю, а не юридичною, тут не може бути строків давності.

НА ДУЖЕ ШИРОКЕ ГРОМАДСЬКЕ ОБГОВОРЕННЯ:

"Особа, яка має науковий ступінь, може відмовитись від наукового ступеня, подавши Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти відповідну нотаріально завірнену заяву в довільній формі. Подана заява про відмову від наукового ступеня не може бути відкликана. Протягом п'яти робочих днів з дня одержання заяви Комітет з питань етики вносить Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти подання про скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження особі наукового ступеня та позбавлення її відповідного наукового ступеня.

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти на найближчому засіданні своїм рішенням скасовує рішення спеціалізованої вченої ради про присудження особі наукового ступеня та позбавляє її наукового ступеня."

Враховуючи те, що НАЗЯВО ніколи не перелопатить на предмет академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації 150 тис. дисертацій, доцільно дати особам можливість:

- 1) самотійно позбавити себе наукового ступеня і заощаджувати ресурси на "розслідування";
- 2) позбутися необґрунтовано присудженого наукового ступеня за власною ініціативою.

Таким чином, спільнота поступово самоочиститься.

На жаль, в пропозиціях до статті 6 та прикінцевих та перехідних положенням не враховані норми для докторів мистецтва. Якщо МОН або депутати доповнять пропозиції нормами і щодо них, це буде великий крок вперед.

Важливо доповнити закон новими термінами: псевдонаука, квазінаука.

Розглянути питання про те, щоб науковий ступінь присуджувався, тільки якщо дисертація містить нове наукове знання.

Виконавчий директор
ГО "Разом проти корупції"

Серебряков М.М.